

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

СУЧАСНИЙ СТАН І ВІДОБРАЖЕННЯ ДОХОДІВ У ЗВІТНОСТІ БАНКІВ

Анотація. Розглянуто сучасний стан та рівень доходів банків України, особливості і зміни їх відображення у звітності банків.

Аннотация. Рассмотрены современное состояние и уровень доходов банков Украины, особенности и изменения их отображения в отчетности банков.

Annotation. In this paper we consider the current status and income level of Ukrainian banks, peculiarities and changes of showing them in the accounts of banks.

Ключові слова: доходи, відсоткові доходи, комісійні доходи, звітність банків.

На сьогоднішній день в Україні комерційні банки мають розгалужену мережу та взаємодіють з усіма економічними секторами. Метою діяльності комерційного банку є отримання прибутку. Тому дуже важливо правильно та своєчасно відображати облікові операції в банку, зокрема безпомилково вести обліково-аналітичну роботу з відображення доходів банку, своєчасно складати та подавати звітність. Необхідним також є вивчення загального рівня та стану доходів банків України з метою покращення їх показника і пошуку нових шляхів щодо їх удосконалення.

Загальні теоретико-методологічні проблеми вивчення стану та рівня доходів банків України, особливостей відображення їх у звітності досліджені такими провідними економістами сучасності, як Вовчак О. Д., Страхарчук В. П., Вавілова А. В., Вороніна О. С., Гінзбург А. І., С. Петер, Вітлінський В. В., Герасимович А. М., Гуцайлюк З. В., Дзюблюк О. В., Мороз А. М., Ф. Вуд, Д. Блейк, Є. Брігхем.

Метою роботи є дослідження загального стану та рівня доходів банків України, узагальнення змін та особливостей щодо відображення їх у звітності.

Завдання дослідження: визначити поняття "доходи", дослідити загальний стан та рівень доходів банків України, надати рекомендації щодо поліпшення стану доходів банків, розглянути особливості та зміни відображення доходів у звітності банків.

Об'єкт дослідження – діяльність банків України.

Предмет дослідження – відображення доходів банків у звітності та вивчення на її основі їх загального рівня та стану по Україні.

Доходи – це збільшення економічних вигод у вигляді збільшення активів або зменшення зобов'язань, що призводить до збільшення власного капіталу (за винятком збільшення капіталу за рахунок внесків акціонерів) [1].

Доходи банків України за десять місяців 2011 р. порівняно з відповідним періодом 2010 р. збільшилися на 2,8 % – до 115,224 млрд грн. При цьому в порівнянні з вереснем доходи банків збільшилися на 12 млрд грн [1].

Відсотковий дохід за станом на 1 листопада 2011 р. складає 92,467 млрд грн, збільшившись на 9,474 млрд грн порівняно зі станом на 1 жовтня 2011 р. Комісійні доходи збільшилися на 1,7 млрд грн – 5,01 млрд грн. Результат від торговельних операцій збільшився на 200 млн грн – до 3,508 млрд грн, інші операційні доходи – на 300 млн грн, а саме до 3,359 млрд грн.

Динаміка доходів банків за останні 5 років показує зростання рівня доходів українських банків. Так, за станом на 01.01.2007 р. показник доходів українських банків склав 41 645 млрд грн, на 01.01.2008 р. – 68 185 млрд грн, на 01.01.2009 р. – 122 580 млрд грн, на 01.01.2010 р. – 142 995 млрд грн, на 01.01.2011 р. – 136 848 млрд грн. Така тенденція свідчить про розвиток банківського сектора та впровадження нових інструментів та елементів у роботі українських банків. За даними НБУ, за жовтень 2011 р. банки отримали прибуток у сумі 0,5 млрд грн, хоча криза і відобразилася на результатах діяльності банківської системи України [2].

Відносно структури доходів банку потрібно зазначити, що найбільш питому вагу у структурі доходів банків у 2011 р. займають відсоткові доходи та складають 80,2 %, а комісійні – лише 12,9 %. Доходи від торговельних операцій банків склали 3,1 % від загальної суми доходів, інші операційні доходи займають 3 % у структурі доходів українських банків, інші доходи – 0,3 %, а доходи від повернення списаних активів – лише 0,5 % від сукупної кількості доходів [1].

Український банківський ринок є найбільш уразливим у Східній Європі через високі ризики, проблемні кредити й залежність від іноземного капіталу. Тому банкірам доцільно зробити своїм пріоритетом управління ризиками, зменшити операційні витрати, збільшити доходи за рахунок комісійних платежів. Було б оптимальним співвідношення частки відсоткових і комісійних доходів у структурі доходів банку як 50/50, для чого потрібне пильне дослідження аспектів щодо отримання комісійних доходів.

Також важливим є вдосконалення системи внутрішнього контролю у розрізі підсистеми контролю доходів, яка забезпечує підвищення якості та ефективності управління доходністю банку за допомогою своєчасного виявлення

відповідних підсистем управління про необхідність прийняття певних коригувальних дій щодо ліквідації порушень і запобігання їх появи у майбутньому.

Зазначені вище дані отримуються зі звітів банків. Важливим є повне, своєчасне та правильне відображення доходів банків у бухгалтерській і податковій звітності. Визнані банком доходи і витрати групуються за їх характером за відповідними статтями у фінансовій звітності "Звіт про фінансові результати". Також відображення доходів відбувається у "Звіті про прибутки та збитки банку", за яким оцінюють фінансовий стан банків та рентабельність його діяльності. Відносно податкової звітності, то увагу треба звернути на склад доходів, які входять до декларації з податку на прибуток банку.

З набуттям чинності Податкового кодексу України до таких доходів слід віднести: відсоткові доходи за кредитно-депозитними операціями (у тому числі за кореспондентськими рахунками) та цінними паперами, придбаними банком; комісійні доходи, у тому числі за кредитно-депозитними операціями, наданими гарантіями, розрахунково-касове обслуговування, інкасацію та перевезення цінностей, операції з цінними паперами, операції на валютному ринку, операції з довірчого управління; прибуток від операцій з торгівлі цінними паперами; прибуток від операцій з купівлі/продажу іноземної валюти та банківських металів; позитивне значення курсових різниць; надлишкові суми страхового резерву, що підлягають включенню до доходу, та суми заборгованості, що також підлягають включенню до складу доходів; доходи від відступлення права вимоги боргу третьої особи або виконання вимоги боржником (факторингу); дохід, пов'язаний із реалізацією заставленого майна; інші доходи, прямо пов'язані зі здійсненням банківських операцій та наданням банківських послуг; інші доходи [3]. Нарахування та сплата податку на прибуток, відстрочених податкових зобов'язань і податкових активів відображаються в бухгалтерському обліку згідно з Інструкцією про порядок відображення в бухгалтерському обліку банками України поточних і відстрочених податкових активів та податкових зобов'язань, затвердженою Постановою Правління Національного банку України від 17.03.2009 р. № 140 [4].

За даними НБУ, за станом на липень 2011 р. комерційні банки зобов'язані розміщувати на їх сайтах і в приміщеннях структурних підрозділів (у відділеннях та філіях) власні квартальні баланси і звіти про фінансові результати, про що йдеться в листі НБУ № 47 412/10144 8833 від 27 липня 2011 р. Відповідна норма введена у зв'язку з набранням чинності з 17 червня змін до закону "Про банки і банківську діяльність". Відповідно до цієї норми банки зобов'язані протягом місяця, наступного за звітним періодом, розмістити на власному сайті, а також в приміщеннях структурних підрозділів, куди мають доступ клієнти та вкладники, свої квартальні баланси та звіти про фінансові результати [5].

Можна зазначити, що в Україні стан та рівень доходів банків має тенденцію до покращення, що обумовлено виходом з кризи та розвитком банківського сектора взагалі. Підтвердженням останнього є те, що зміни відносно відображення доходів у звітності банків за період 2011 р. відповідають сучасним тенденціям розвитку економіки в цілому та банківської системи зокрема.

Практика складання банківських звітів та дослідження на їх основі рівня та стану доходів банків змінюється одночасно зі зміною умов функціонування банків у зв'язку з розвитком економіки та змін законодавства. Це обумовлює необхідність подальших ґрунтовних досліджень банківської діяльності, зокрема у сфері вивчення доходів банку, як одного з необхідних елементів результатів діяльності банківського сектора.

Наук. керівн. Глебова Н. В.

Література: 1. Постанова НБУ "Правила бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України" від 18 червня 2003 р. № 255 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0583-03>. 2. НБУ: Чистий убыток банков за 10 мес. уменьшился до 5,1 млрд грн [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.rbc.ua/rus/top/show/nbu-chistyuy-ubytok-bankov-za-10-mes-umenshilsya-do-5-1-mlrd-18112011161600>. 3. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>. 4. Інструкція про порядок відображення в бухгалтерському обліку банками України поточних і відстрочених податкових активів та податкових зобов'язань, затверджена постановою Правління Національного банку України від 17.03.2009 р. № 140 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0291-03>. 5. Украинские банки теперь обязаны размещать квартальные отчеты на сайтах и в отделениях [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://news.finance.ua/ru/~1/2011/07/31/246823>.